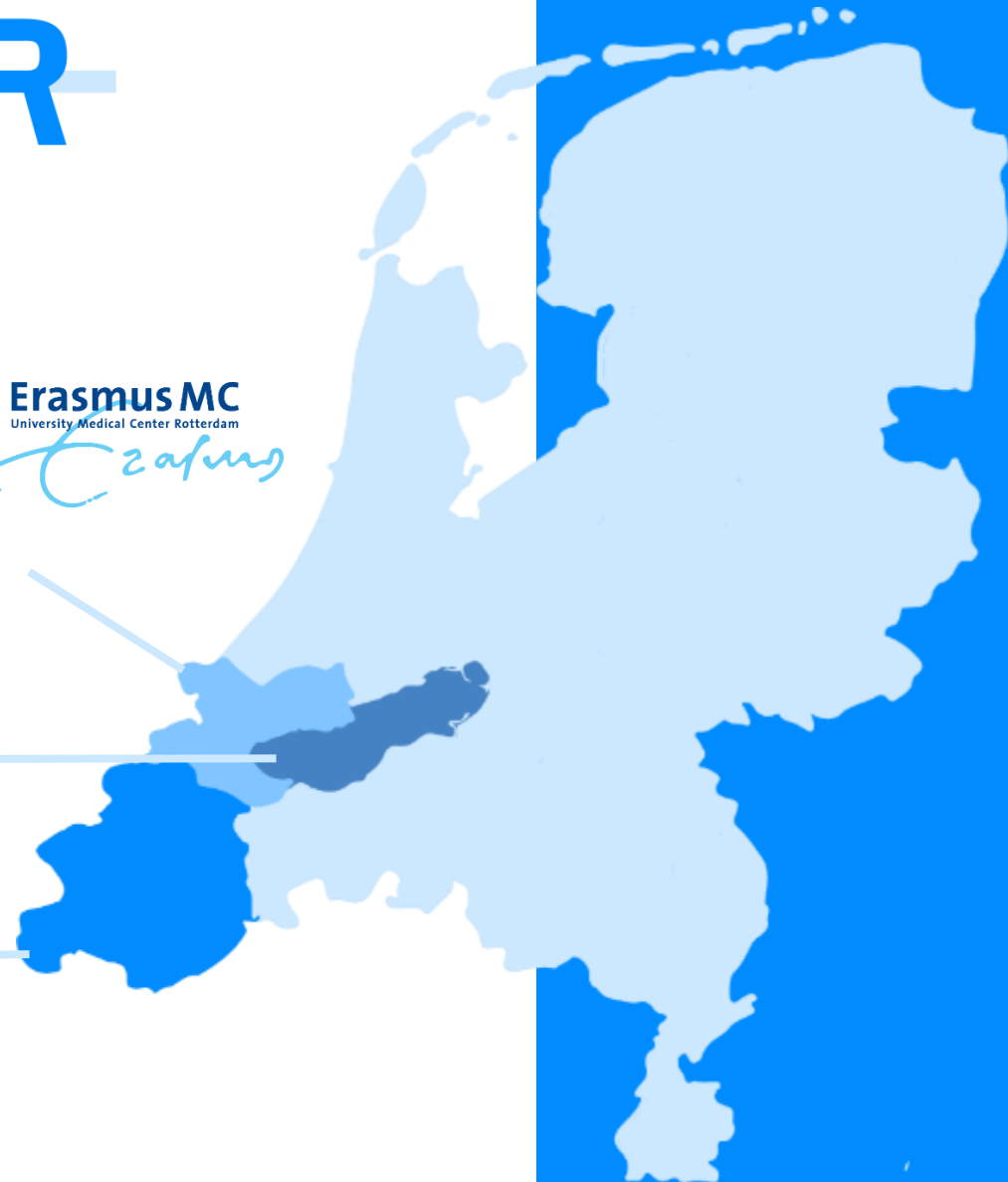

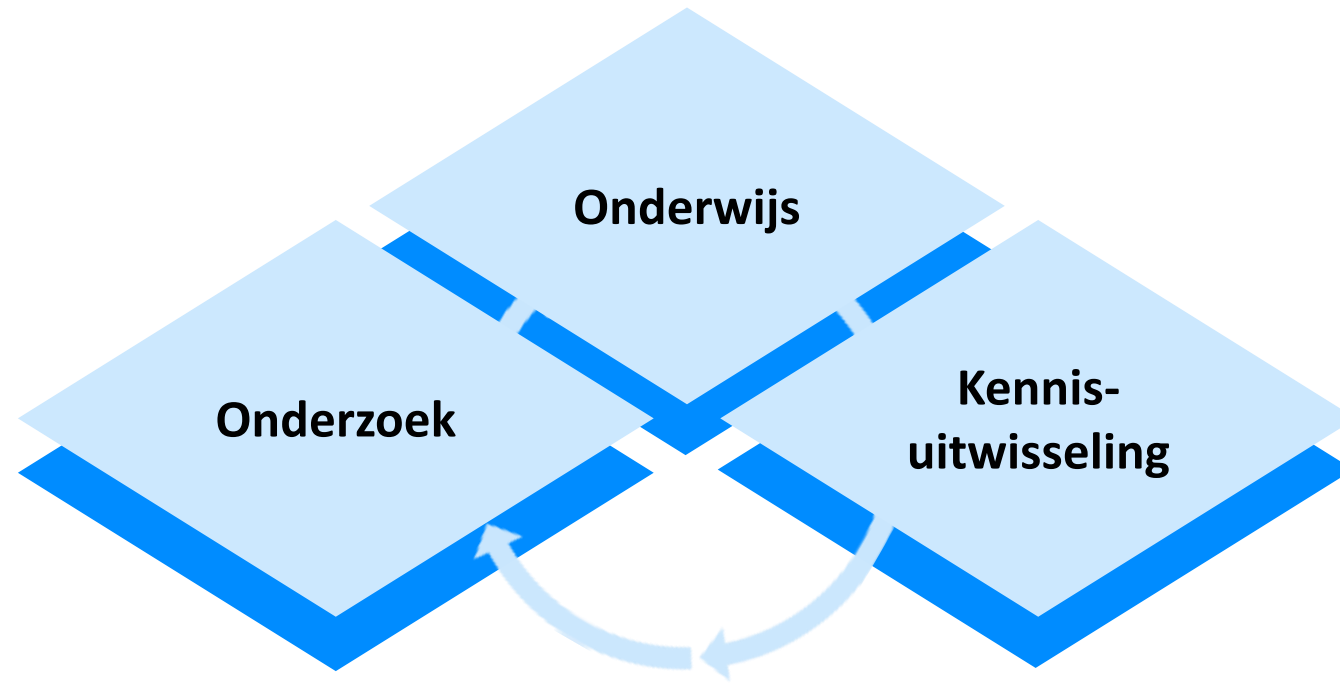

Gemeente
Rotterdam

GGD
Rotterdam-
Rijnmond

Centre for
Effective
Public
Health In
the larger
Rotterdam
area

CEPHIR

Vernieuwing samenwerking CEPHIR 2023 - 2027

(ON)GEZONDHEID = COMPLEX PRODUCT VAN MAATSCHAPPELIJKE OMSTANDIGHEDEN

Gemeente Rotterdam, 9 juni 2023

Fleur ter Ellen | Afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg Erasmus
Medisch Centrum | f.terellen@erasmusmc.nl

GEZONDHEID IS EEN REFLECTIE VAN SOCIAALECONOMISCHE POSITIE

LEVENSV ERWACHTING

Mensen met een **laag inkomen** en **lage opleiding** leven

15 jaar

minder lang
in goede gezondheid

Lage opleiding

mannen met
een lage opleiding
leven ±

5,8 jaar
korter

vrouwen met een lage
opleiding
leven ±

4,3 jaar

Laag inkomen

mannen met
een laag inkomen
leven ±

8,2 jaar
korter

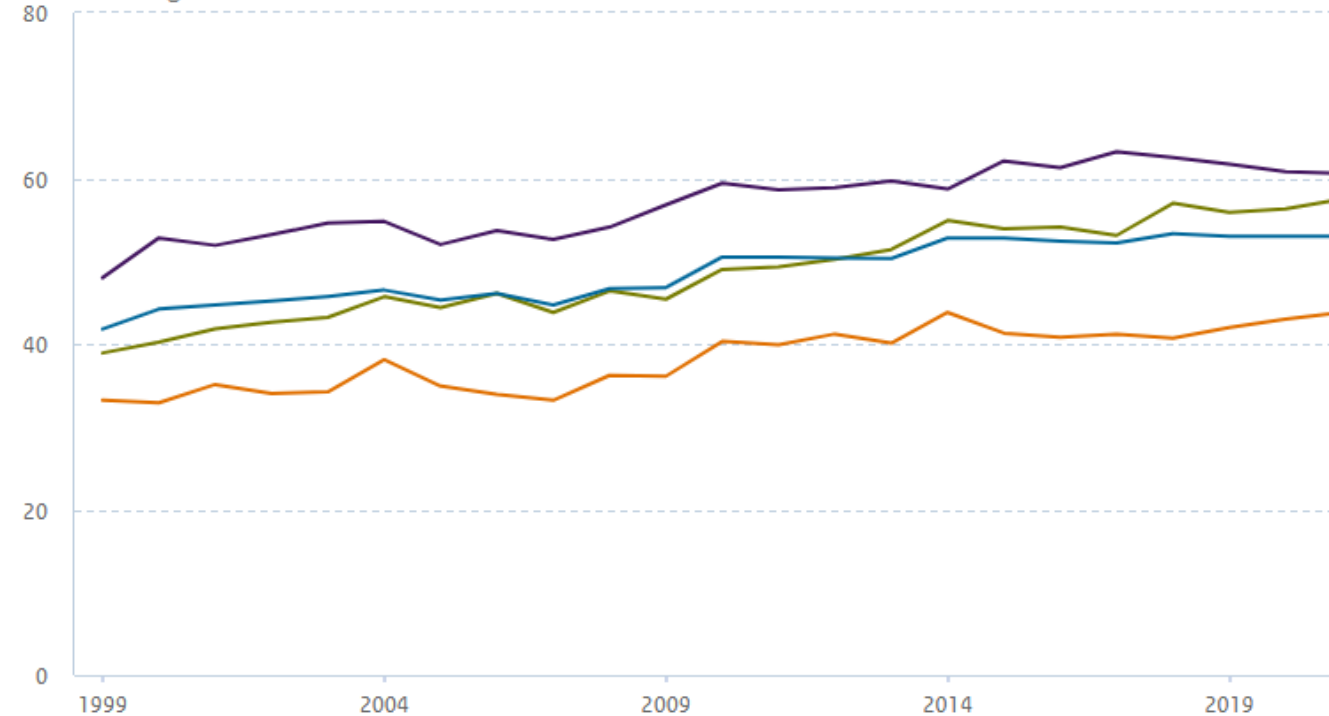
vrouwen met een laag
inkomen
leven ±

6,7 jaar

Trend in overgewicht naar opleiding 1999-2021

25 jaar en ouder

Percentage

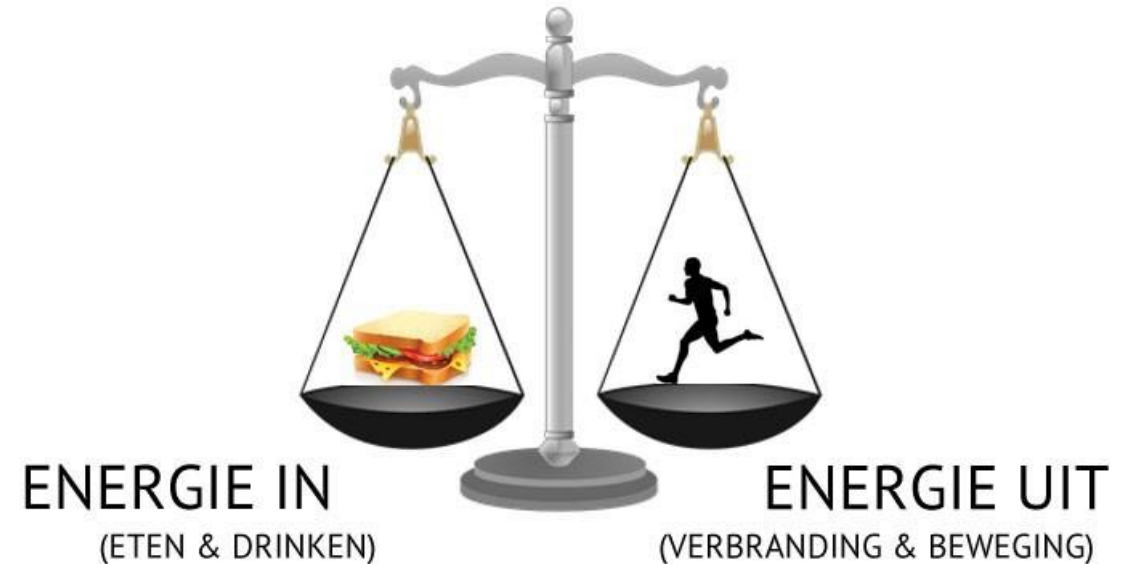
✓ Laag
✓ Hoog

✓ Middelbaar
✓ Totaal

Pharos, 2022; Vzinfo, 2022

FOCUS OP INDIVIDUELE RISICOFACTOREN

- Epidemie van obesitas:
  - Focus op verstoorde energiebalans
  - Oplossingen? Beter gezondheidsvaardigheden, gedragsverandering
- Maar is dit wel zo?
  - Individuele leefstijlinterventies worden minder vaak gebruikt door en minder goed gevolgd door groepen met het meeste gezondheidspotentieel

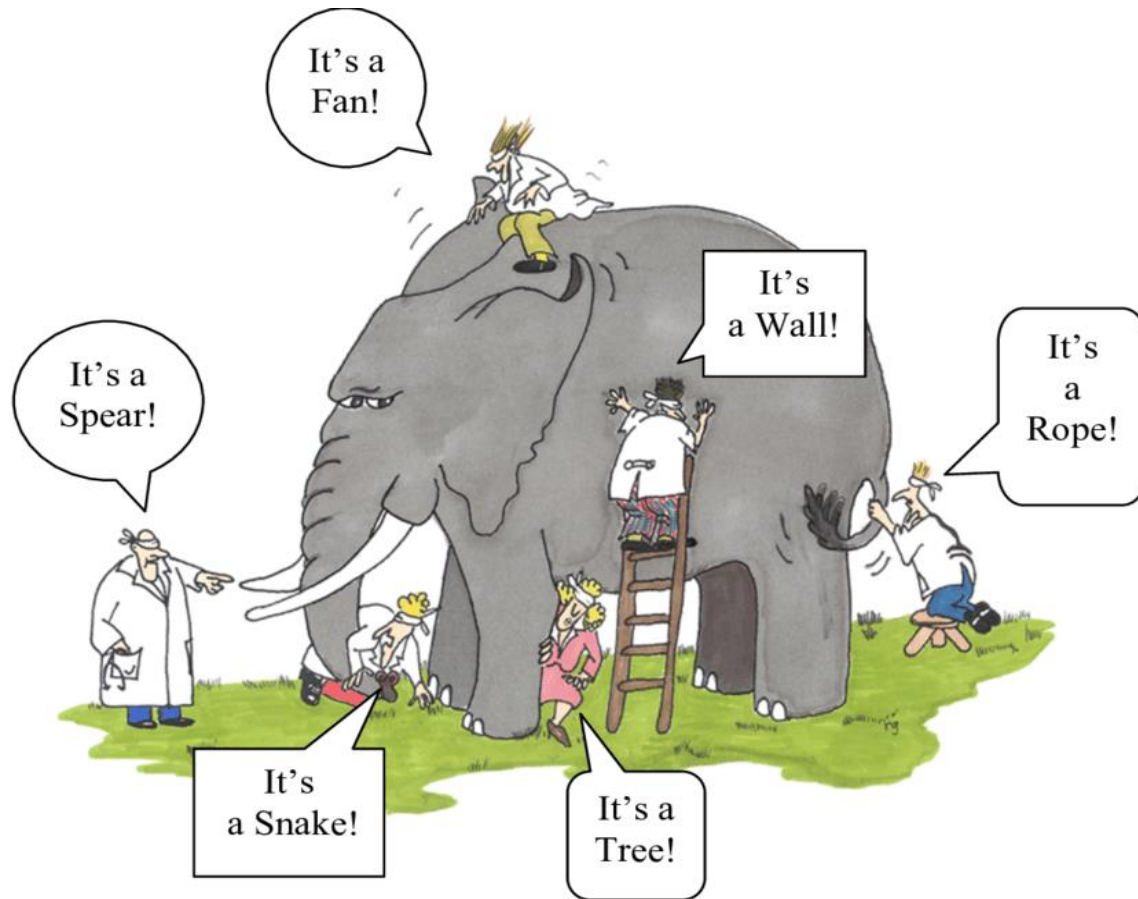

FOCUS OP INDIVIDUELE RISICOFACTOREN: WAT ZIEN WE OVER HET HOOFD?

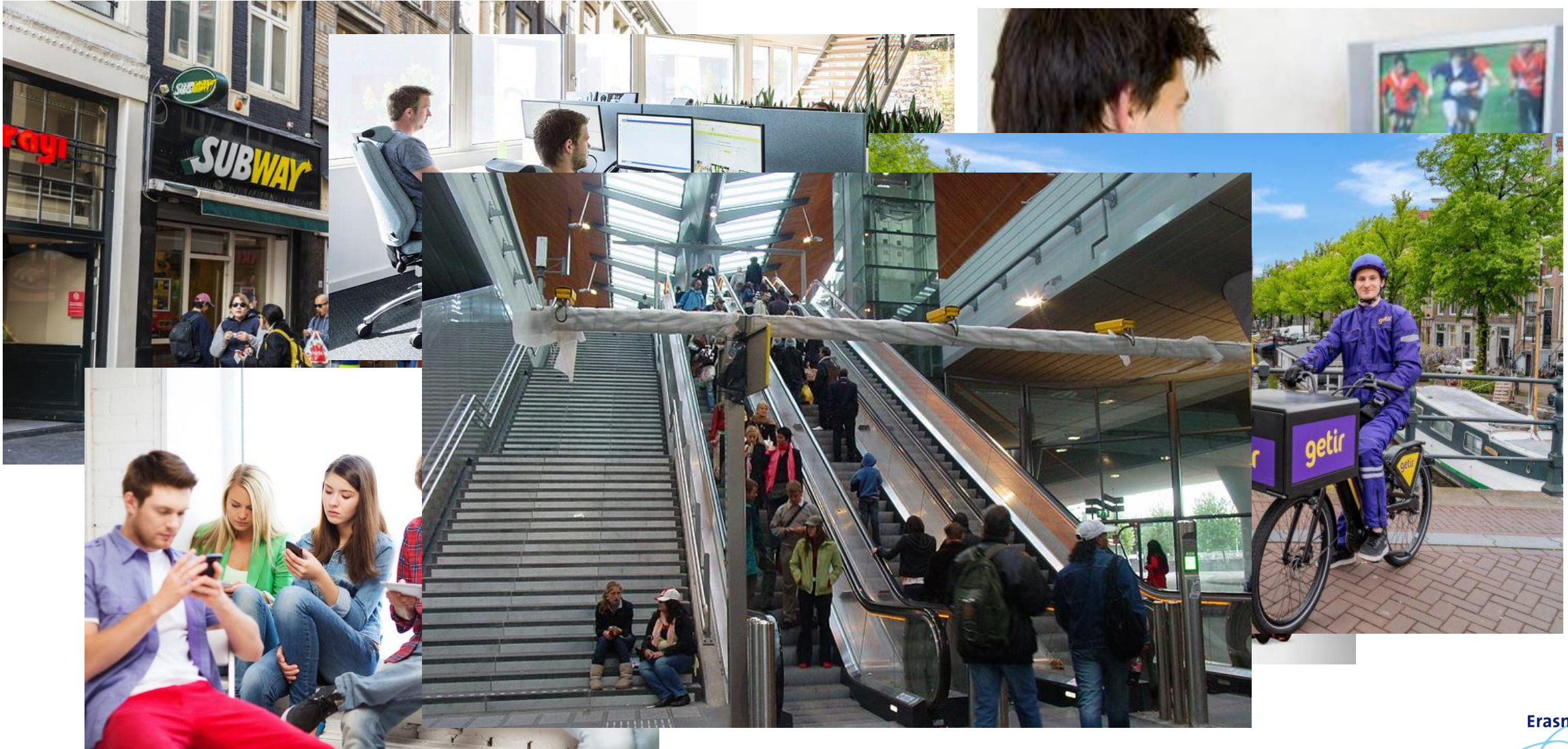
1. Het complete plaatje
2. Gedrag van een individu is niet onafhankelijk van dat van andere mensen
3. Risicofactoren hangen samen en versterken elkaar

1. HET COMPLETE PLAATJE

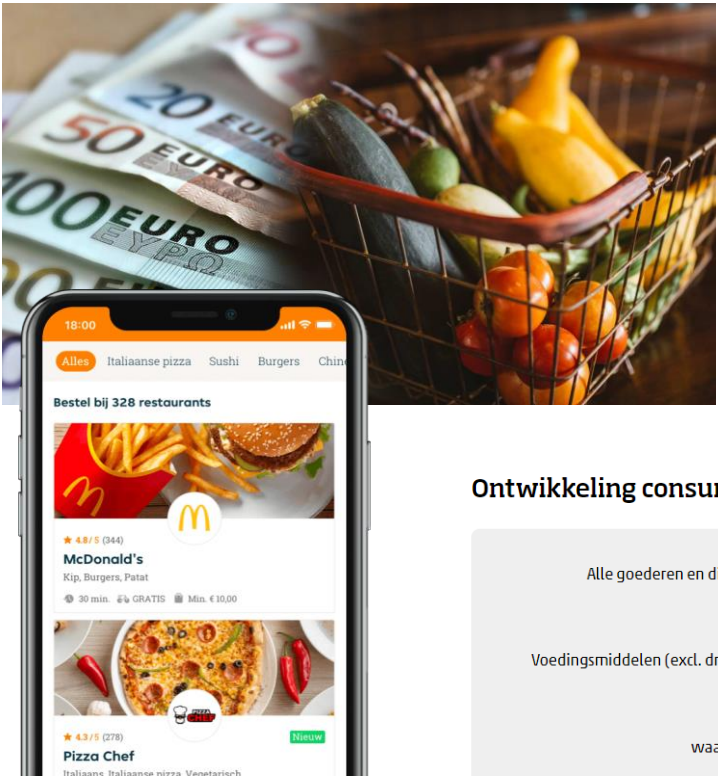
ONZE LEEFOMGEVING IS VERANDERD

EN DIT ZIJN VOORAL ONGUNSTIGE ONTWIKKELINGEN IN LAGE INKOMENSWIJKEN ..

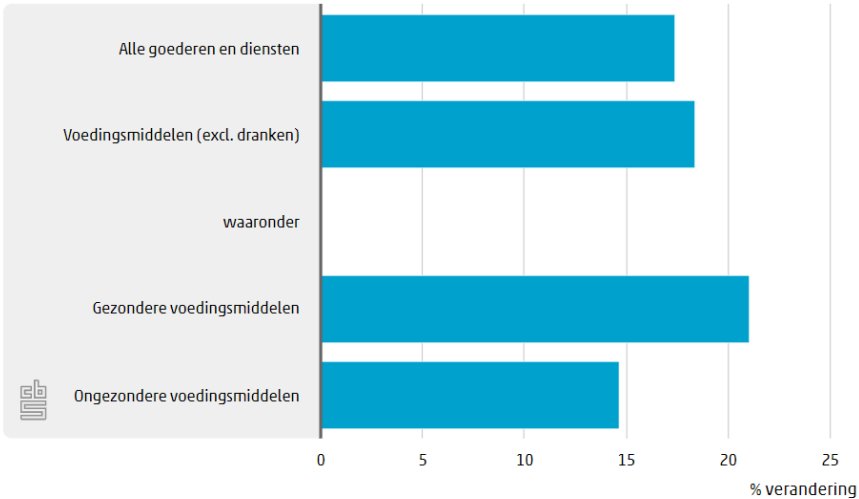
CEPHIR, Rotterdam, 2019

“Targeting individuals through, for example, weight loss programmes without changing the environments that promote excessive energy consumption is akin to treating people for cholera and then sending them back to communities with contaminated water supplies.

Martean et al. The Lancet 2019

Ontwikkeling consumentenpijzen, 2010-2020

Bron: CBS, Voedingscentrum

"MAKEN" MENSEN "ONGEZONDE KEUZES" IN EEN VACUUM?

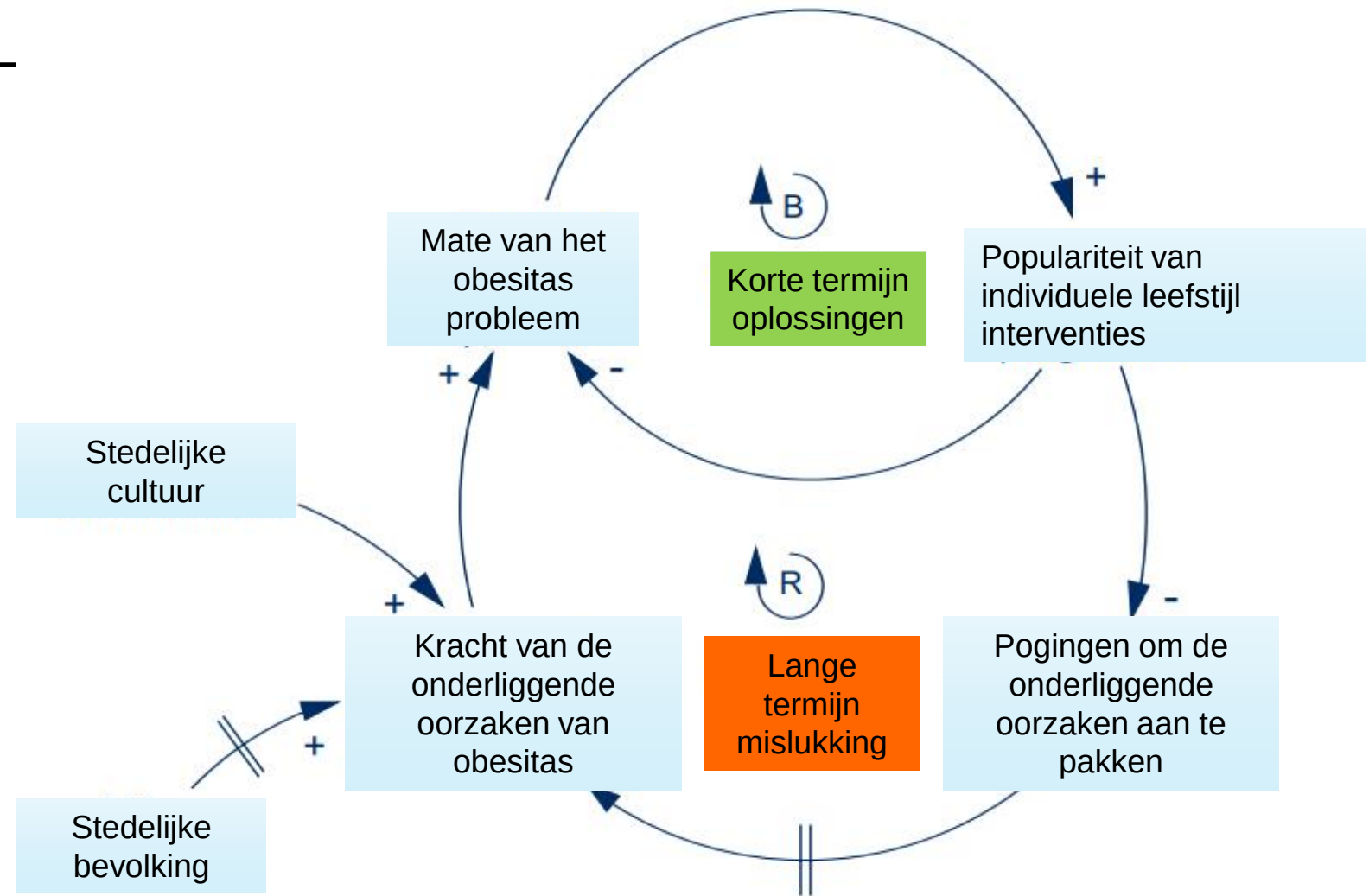
OPKOMST VAN
COMMERCIEËLE
DETERMINANTEN VAN
GEZONDHEID

GEVEN VORM AAN
ONZE FYSIEKE EN
SOCIALE OMGEVING

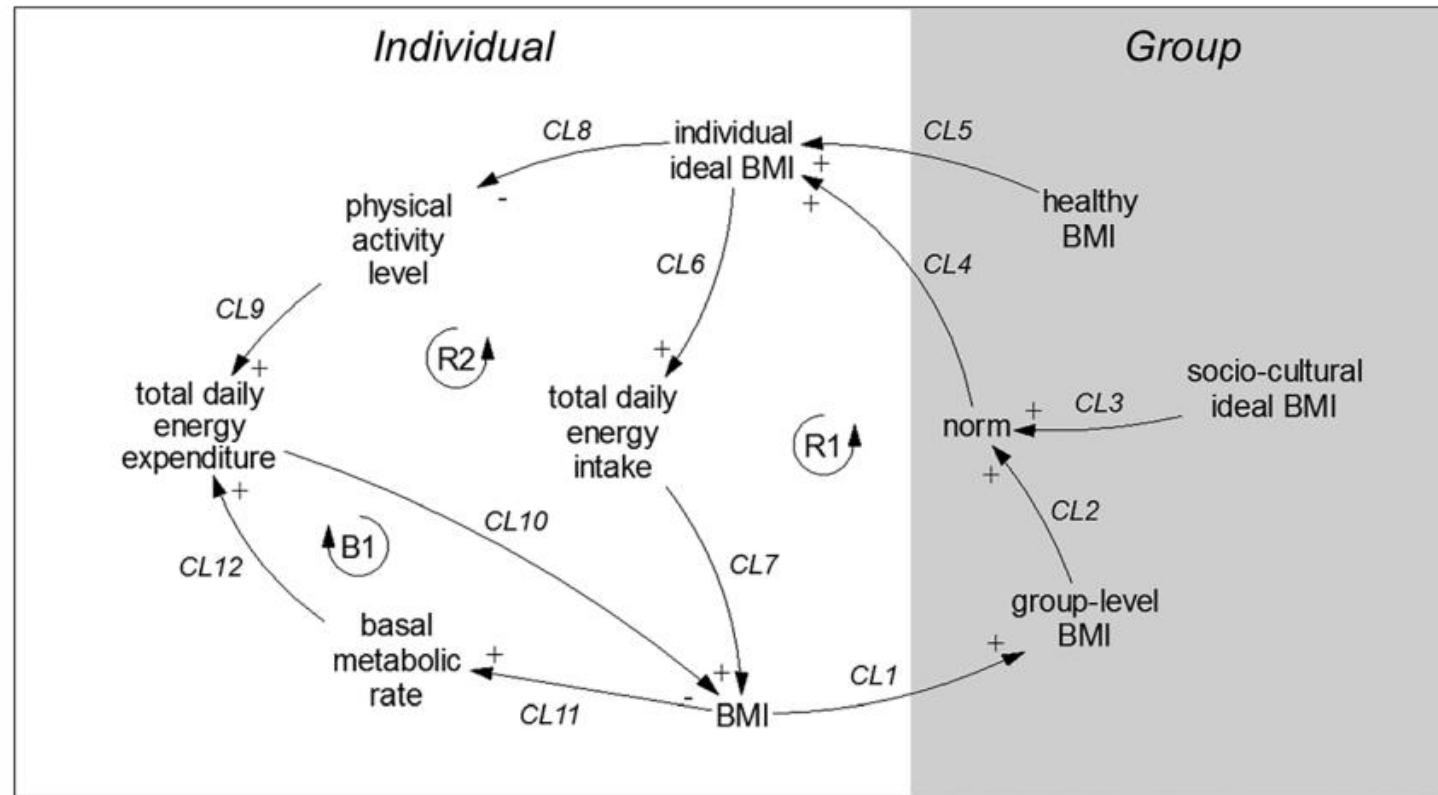

FOCUS OP LEEFSTIJL ONGEWENSTE CONSEQUENTIES

2. GEDRAG INDIVIDU IS NIET
ONAFHANKELIJK VAN DAT
VAN ANDERE MENSEN:
SOCIALE NORMEN

Crielaard et al., 2020

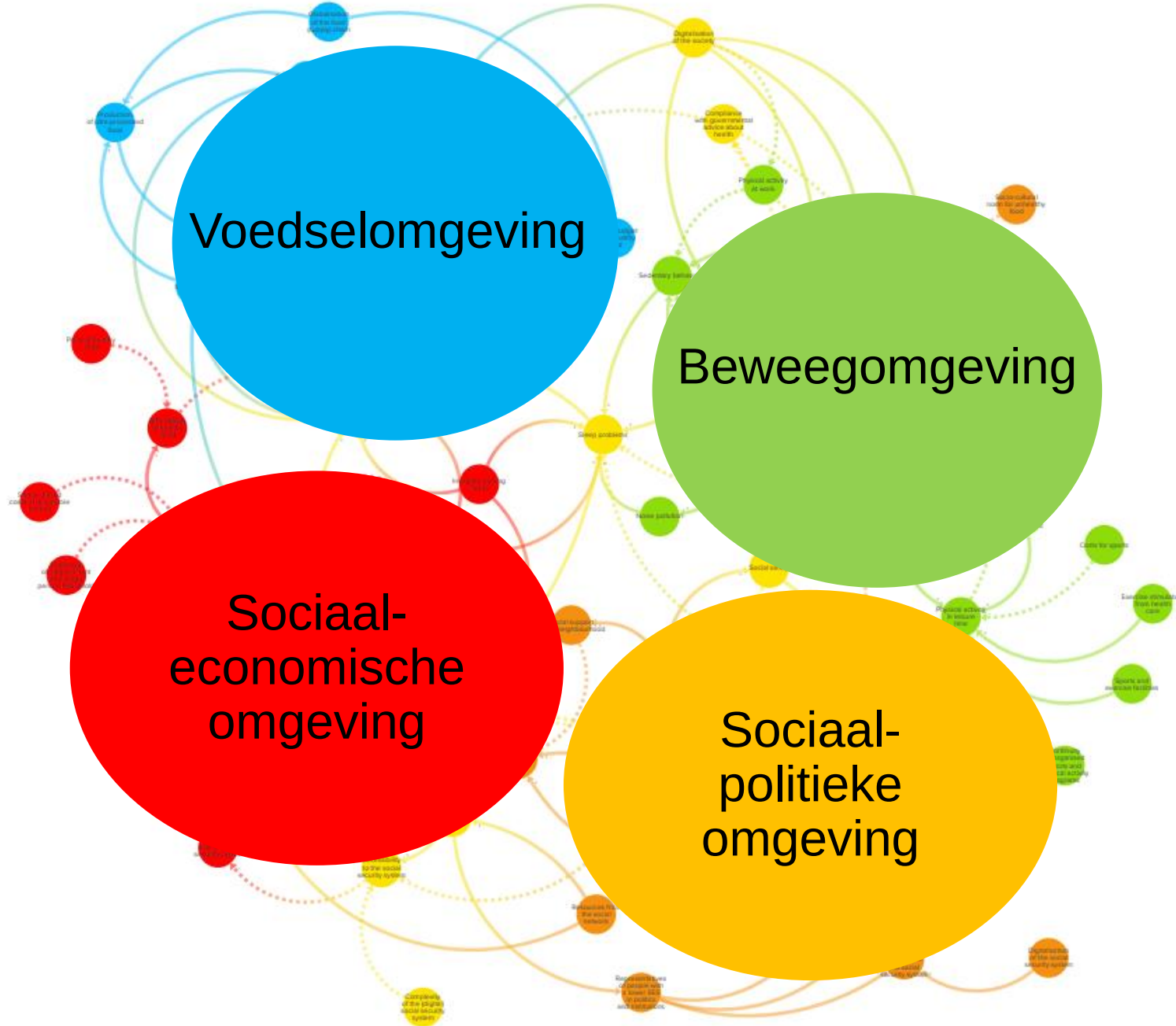
SYSTEEM ACHTER SOCIALE NORMEN

Dus: gedrag beïnvloeden door boodschap van gezond gewicht af te geven, zal onvoldoende helpen als de norm anders zegt

3. RISICOFACTOREN
HANGEN MET ELKAAR
SAMEN EN
VERSTERKEN ELKAAR

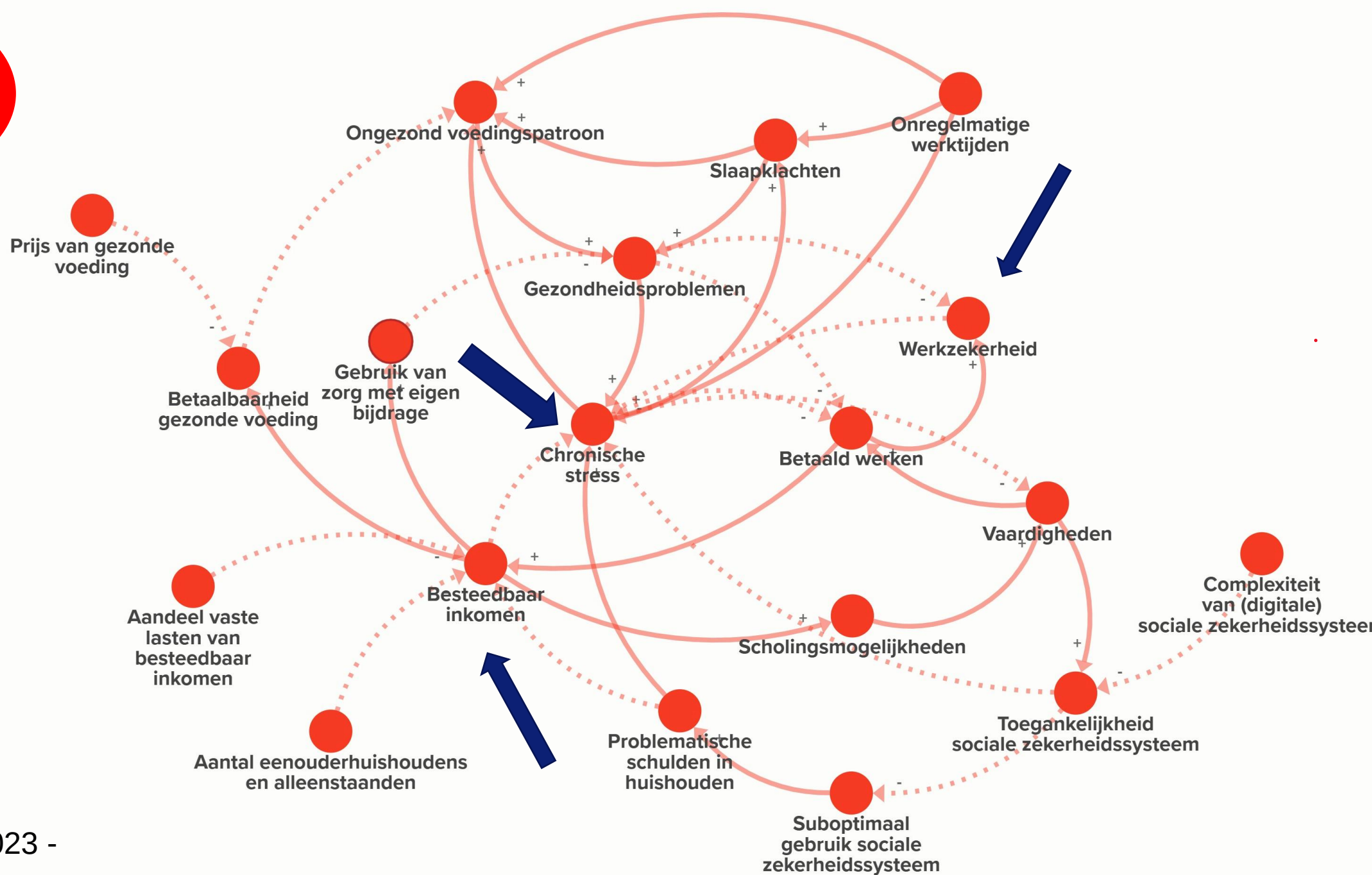

Het complexe web van
de "oorzaken van
oorzaken" van obesitas

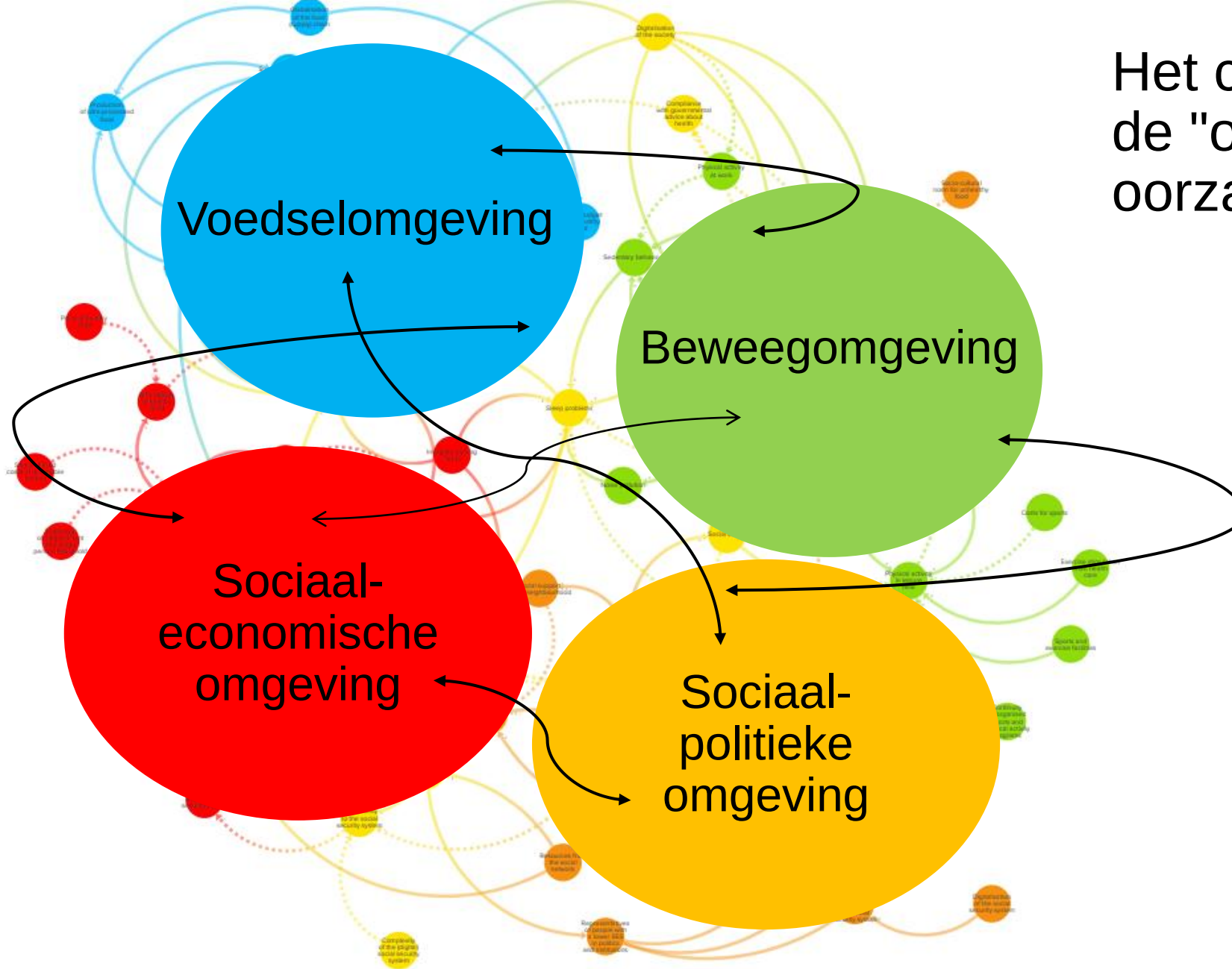

Gids voor een Integraal Obesitas preventiebeleid: een Systeemaanpak (GIOS)

Sociaal-
economische
omgeving

Het complexe web van
de "oorzaken van
oorzaken" van obesitas

Gids voor een Integraal Obesitas preventiebeleid: een Systeemaanpak (GIOS)

ONGEZONDE VOEDSELOMGEVING EN ONGUNSTIGE SOCIAAL-ECONOMISCHE OMSTANDIGHEDEN VERSTERKEN ELKAAR

**Winstgedreven
voedselindustrie** ondermijnt
goede gezondheid

Gezondheidsproblemen
verkleinen kansen op de
arbeidsmarkt

**Onvoldoende budget en
stress** versterken de vraag
naar ongezonde voeding

ANDERE PERSPECTIEF NODIG?

TSG Tijdschr Gezondheidswet (2022) 100 (Suppl 3):S119–S123
<https://doi.org/10.1007/s12508-022-00364-9>

Een veerkrachtige publieke gezondheid in 2030: #hoedan?

Luc Hagensaars · Wilma Waterlander · Karen den Hertog · Karien Stronks

Huidige praktijk	Gewenste praktijk
Leefstijl	Leefomgeving
Determinanten	Onderliggende mechanismen
Gezondheidsinterventies	Verandering aanbrengen in het systeem dat (on) gezondheid produceert
Gezondheidsbevordering	Gezondheidsbescherming
Eigen verantwoordelijkheid	Collectieve verantwoordelijkheid
Gezonde keuze makkelijke keuze	Gezonde maatschappij
Selectieve preventie	Proportioneel universeel beleid
Belangen economie en volksgezondheid conflicteren	Goede gezondheid voorwaarde voor economie en vice versa

CONCLUSIES

01

Gezondheid =
complex product
van
maatschappelijke
omstandigheden

02

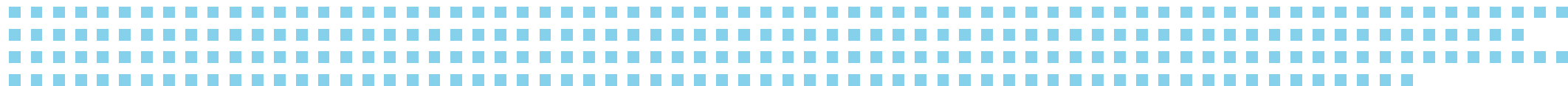
Focus op
leefstijlinterventies
alleen kan afleiden
van effectievere
gezondheids
bescherming

03

Met alle
beleidsdomeinen
kunnen we het
systeem dat
ongezondheid
produceert
veranderen

BEDANKT VOOR JULLIE AANDACHT!

f.terellen@erasmusmc.nl

KANSEN VOOR PREVENTIE VOOR ROTTERDAM

Dr. Mariëlle Beenackers

Universitair docent Erasmus MC

Afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg

Programmaleider **CEPHIR**

Erasmus MC

PREVENTIESTRATEGIE:

Hoog risico groepen
identificeren en
behandelen

Blootstelling onder de
hele bevolking verlagen

PREVENTIE PARADOX

Met dank aan Joost Oude Groeniger.
De uitleg over de preventieparadox is terug te kijken op <https://vimeo.com/728783682>

6-jaar sterfte hart- en vaatziekten per 1000

20
15
10
5
0

<4,0

4,0-4,5

4,5-5,0

5,0-5,5

5,5-6,0

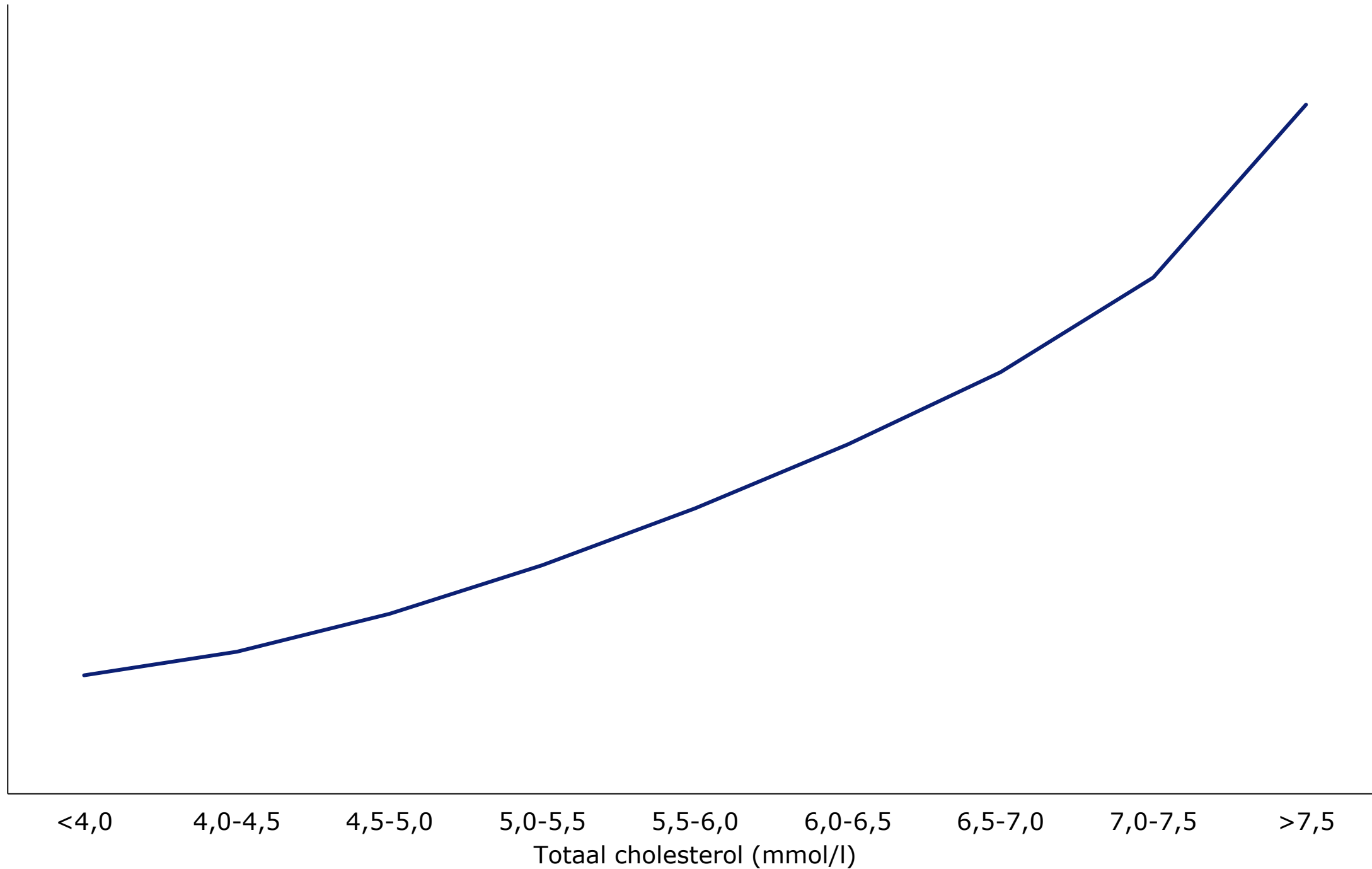
6,0-6,5

6,5-7,0

7,0-7,5

>7,5

Totaal cholesterol (mmol/l)

6-jaar sterfte hart- en vaatziekten per 1000

20
15
10
5
0

<4,0

4,0-4,5

4,5-5,0

5,0-5,5

5,5-6,0

6,0-6,5

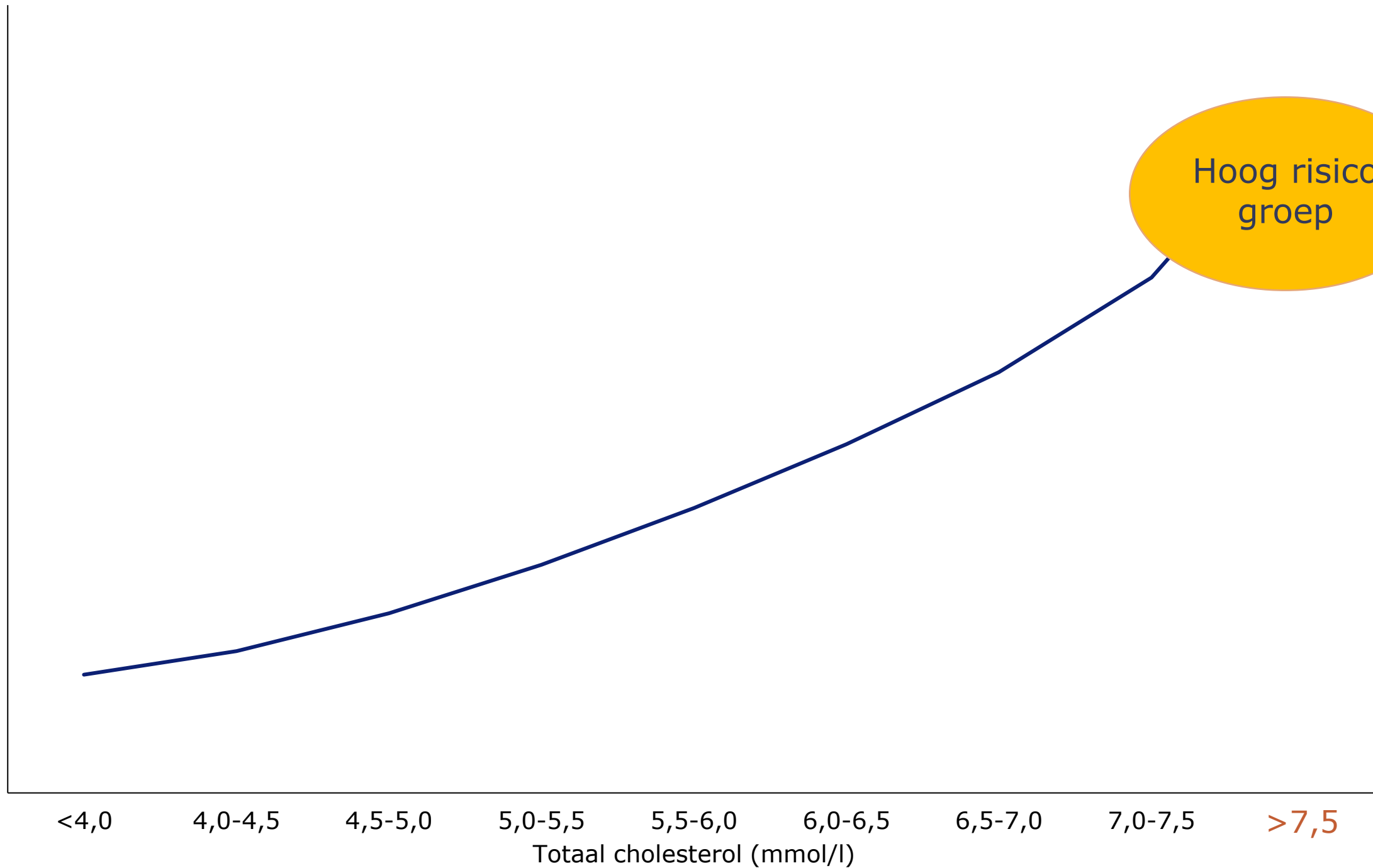
6,5-7,0

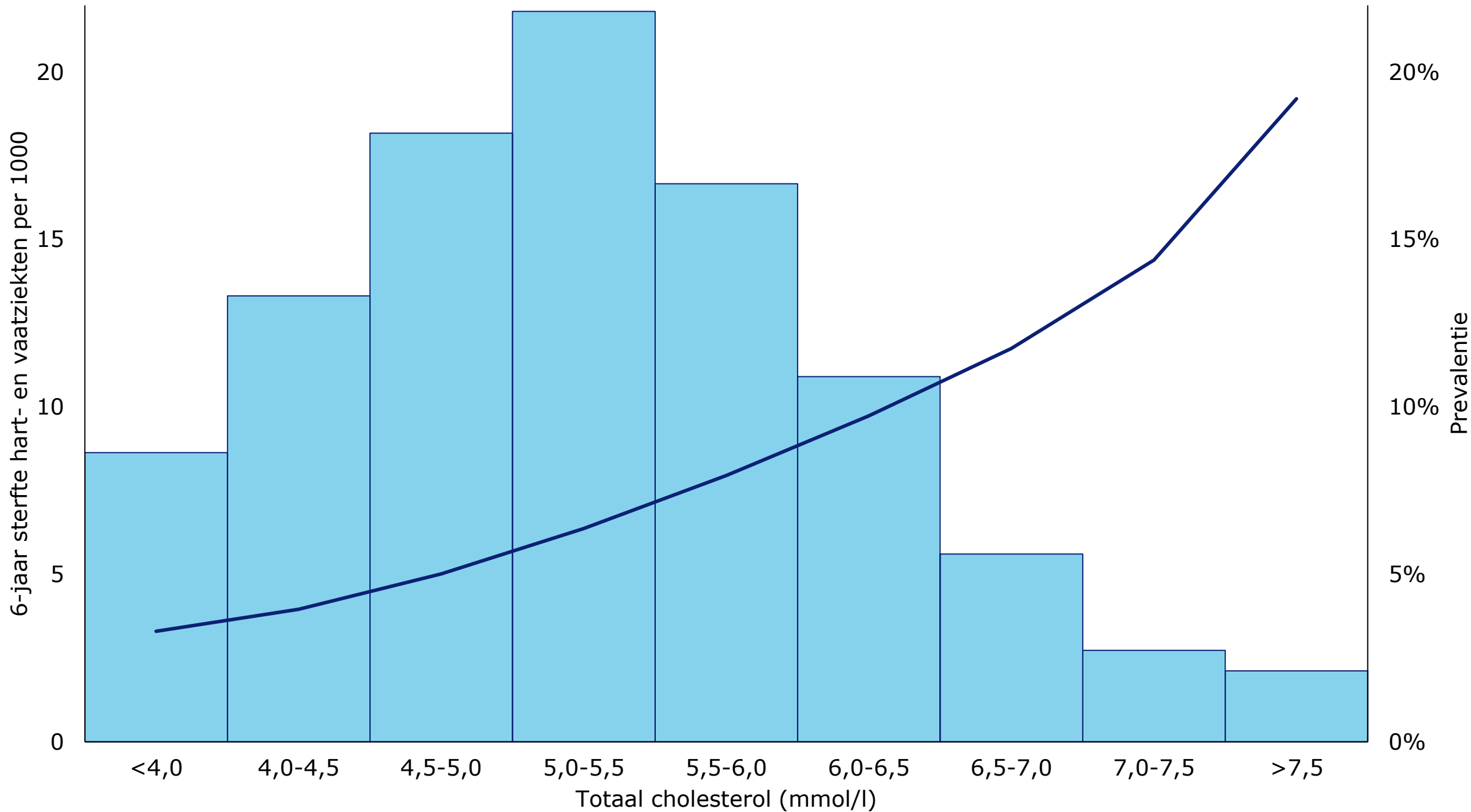
7,0-7,5

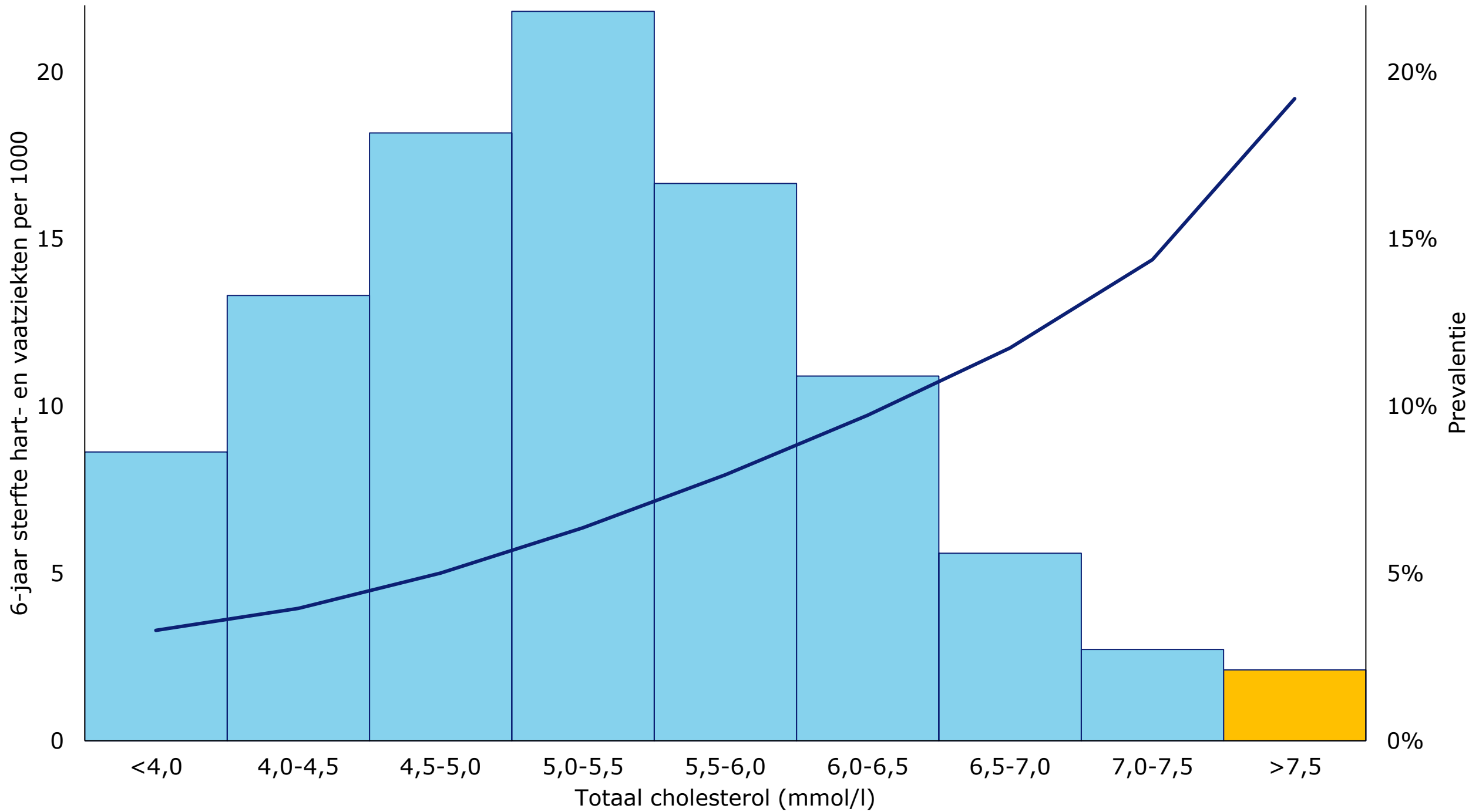
>7,5

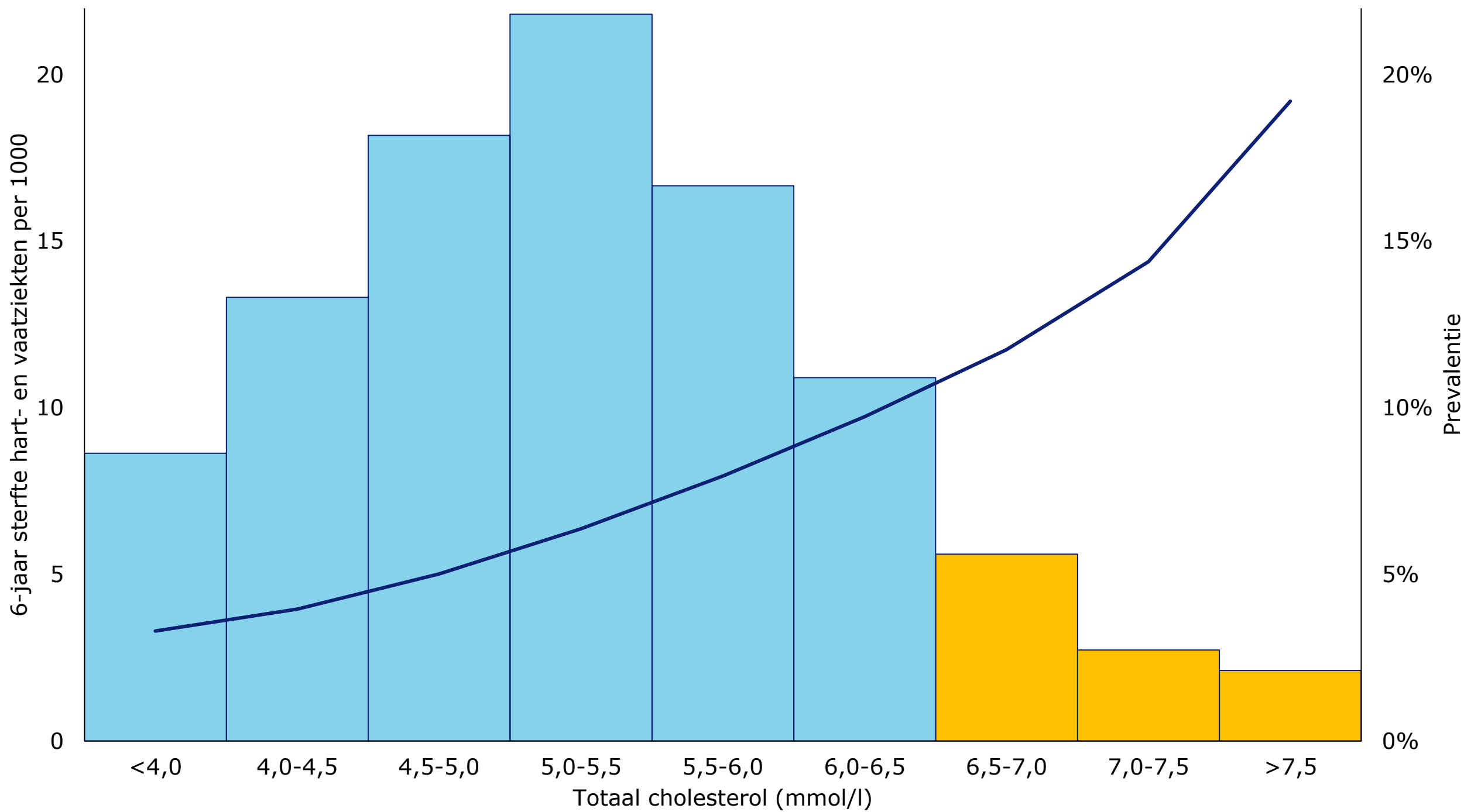
Totaal cholesterol (mmol/l)

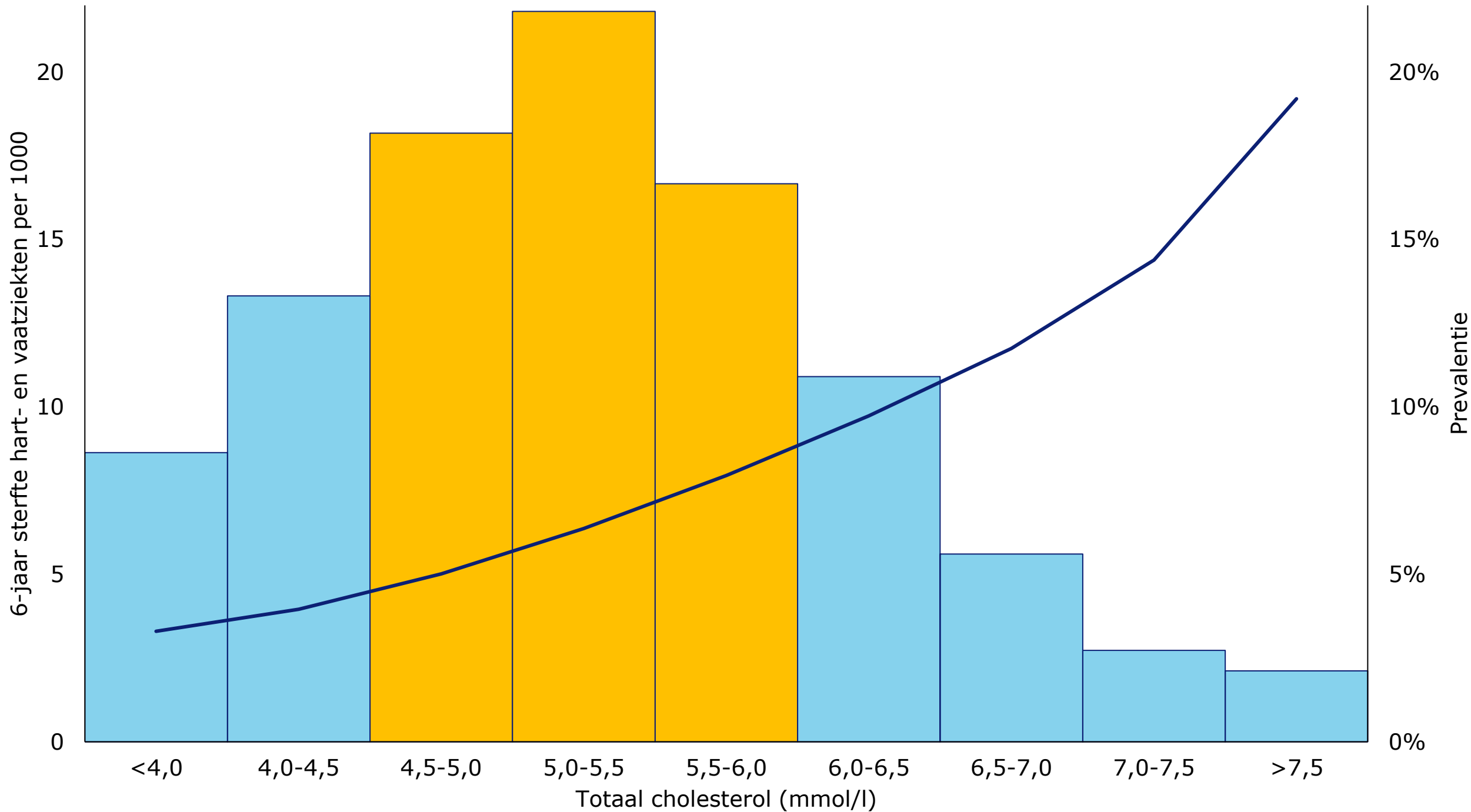
Hoog risico
groep

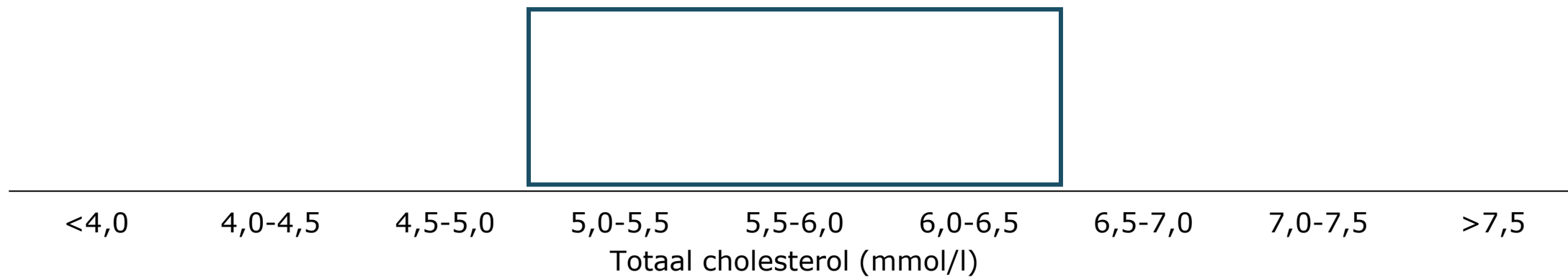
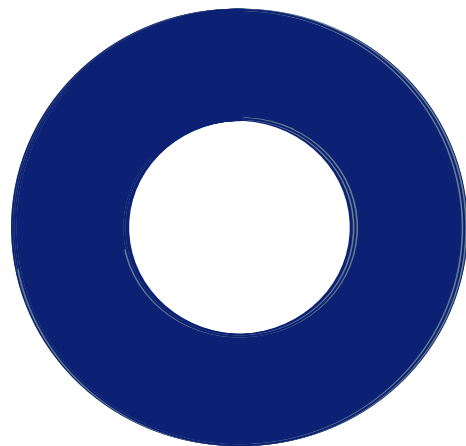

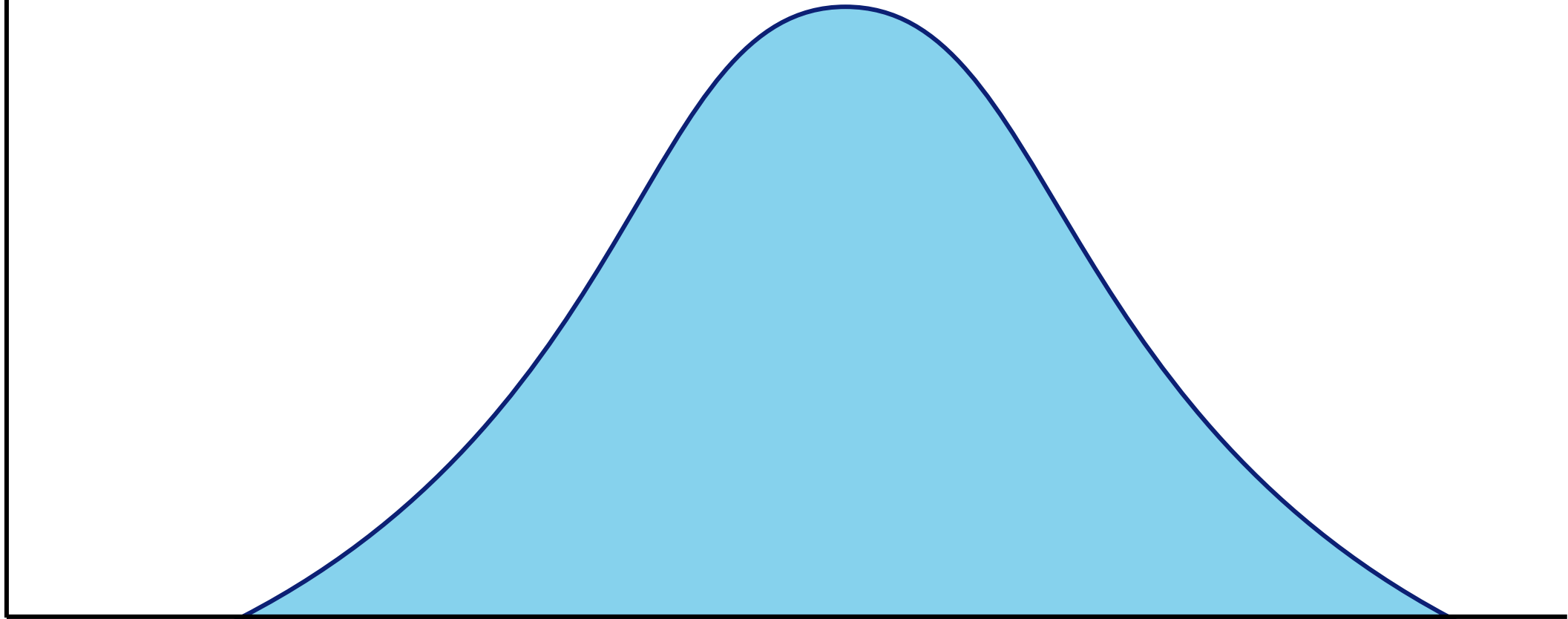
Een groot aantal mensen
blootgesteld aan een laag risico
leidt tot meer sterfgevallen dan
een klein aantal mensen
blootgesteld aan een hoog risico

Preventiestrategie

Preventiestrategie

Aantal mensen blootgesteld aan risico

Mate van risico

Occasional Review

Strategy of prevention:

GEOFFREY ROSE

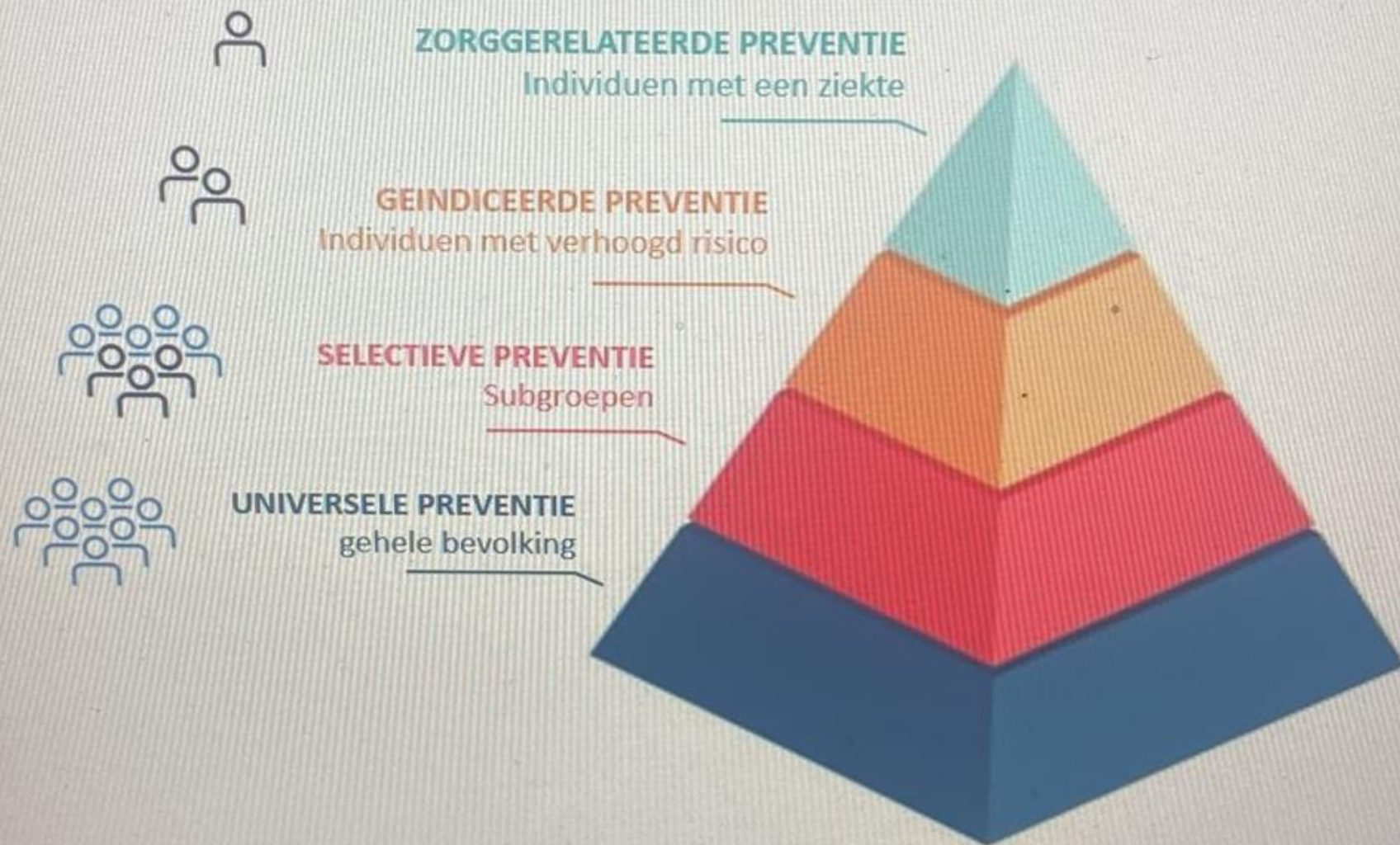
Strategy of prevention: lessons from cardiovascular disease

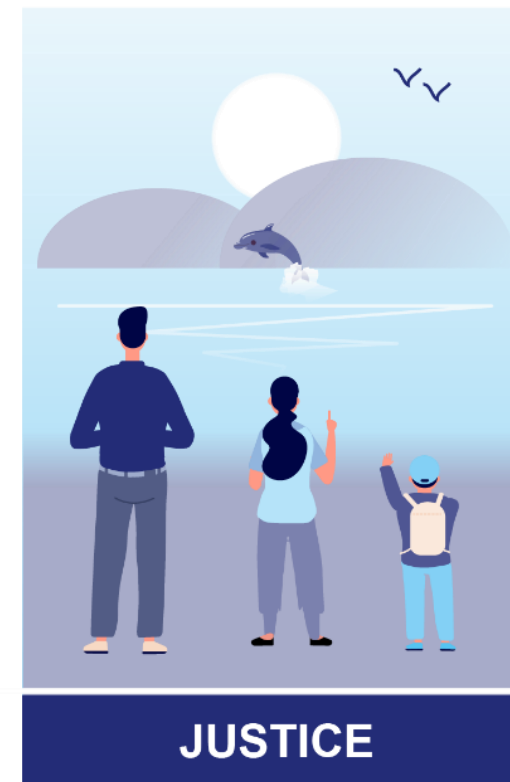
GEOFFREY ROSE

THE “PREVENTION PARADOX”

We arrive at what we might call the prevention paradox—*“a measure that brings large benefits to the community offers little to each participating individual.”* It implies that we should not

VORMEN VAN PREVENTIE

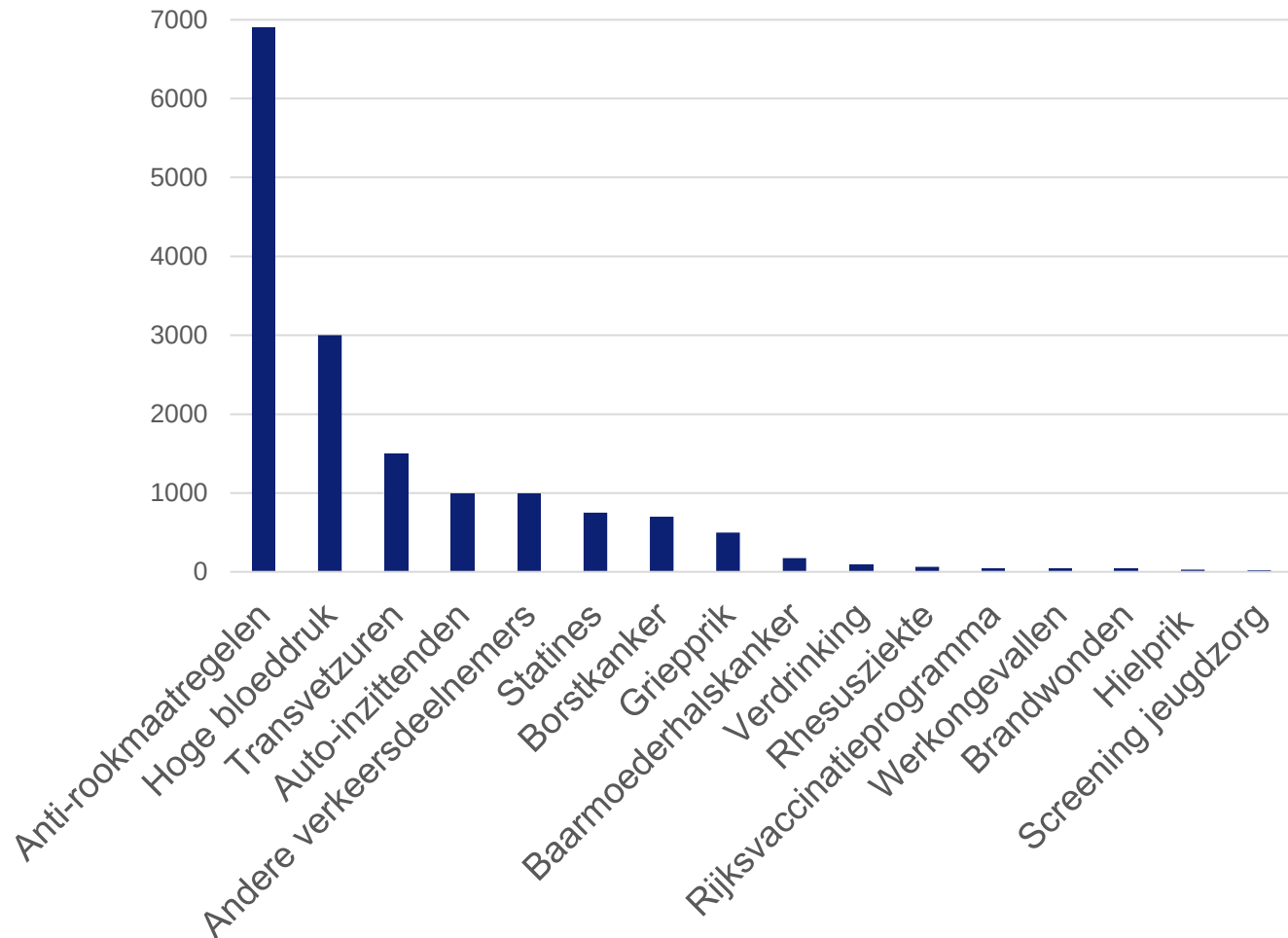

Illustratie geïnspireerd door het origineel van Greg Froehle, inmiddels vele malen aangepast (bijvoorbeeld <https://www.storybasedstrategy.org/the4thbox>)

SUCCESSSEN VAN PREVENTIE IN NL

Vermijdbare sterfgevallen per jaar

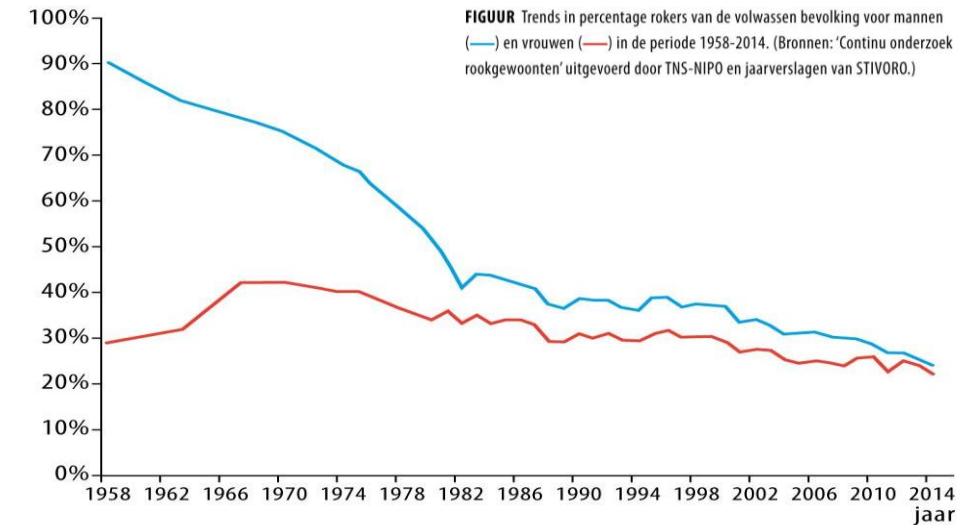

LANGE ADEM EN NIET ÉÉN OPLOSSING

1954 Gezondheidsraad onderzoek naar verband roken & longkanker

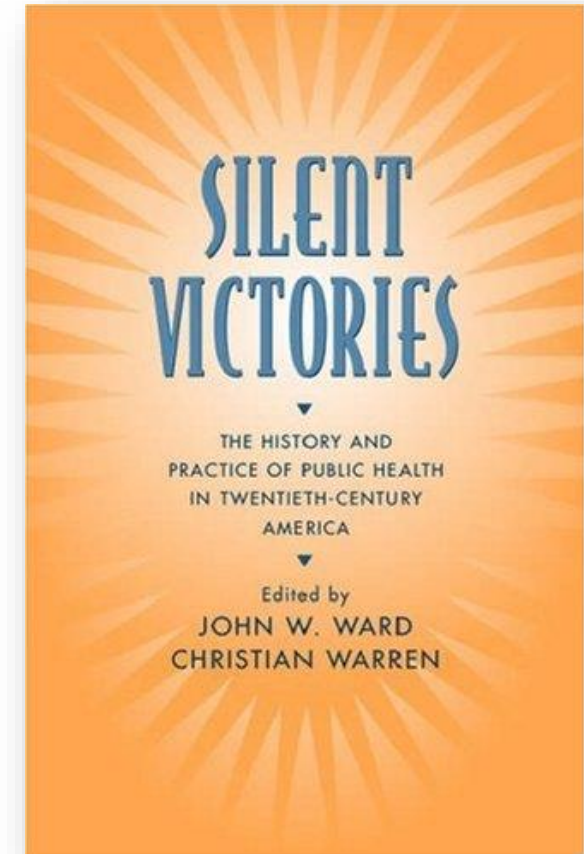
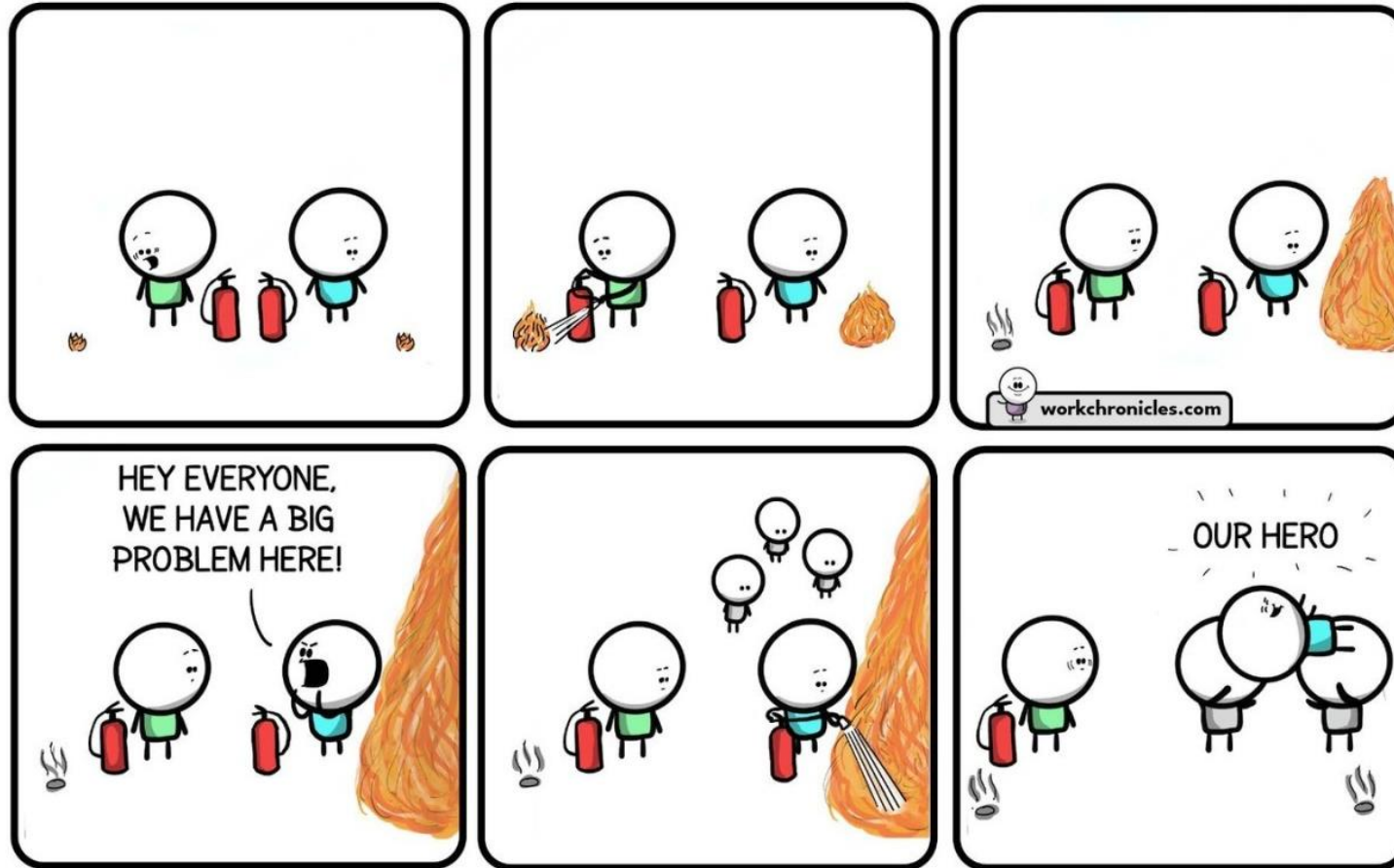
1975 Advies Gezondheidsraad – voorstel combinatie van instrumenten:

Instrument uit advies 1975	Geïmplementeerd
voorlichting op scholen	Af en aan sinds 1975
massamedia campagnes	Af en aan sinds 1975
training van gezondheidsprofessionals om patiënten te helpen stoppen	Af en aan sinds 1975 2011: stopondersteuning in basispakket
beperking van roken in openbare ruimte	1990: openbare gebouwen 2004: rookvrije werkplek 2008: hotels, restaurants, cafés 2014: cafés zonder personeel 2020: schoolpleinen, stations
verbod op tabaksreclame	2002: in media 2020: op gevels
verhoging van de tabaksaccijns	2002-nu
verbod op verkoop aan minderjarigen	2002: <16 jaar 2014: <18 jaar
gezonheidswaarschuwingen op pakjes	2016
verbod op sigarettenautomaten	2022
beperking van aantal verkooppunten	Nog steeds niet echt

DE ZICHTBAARHEID VAN PREVENTIE

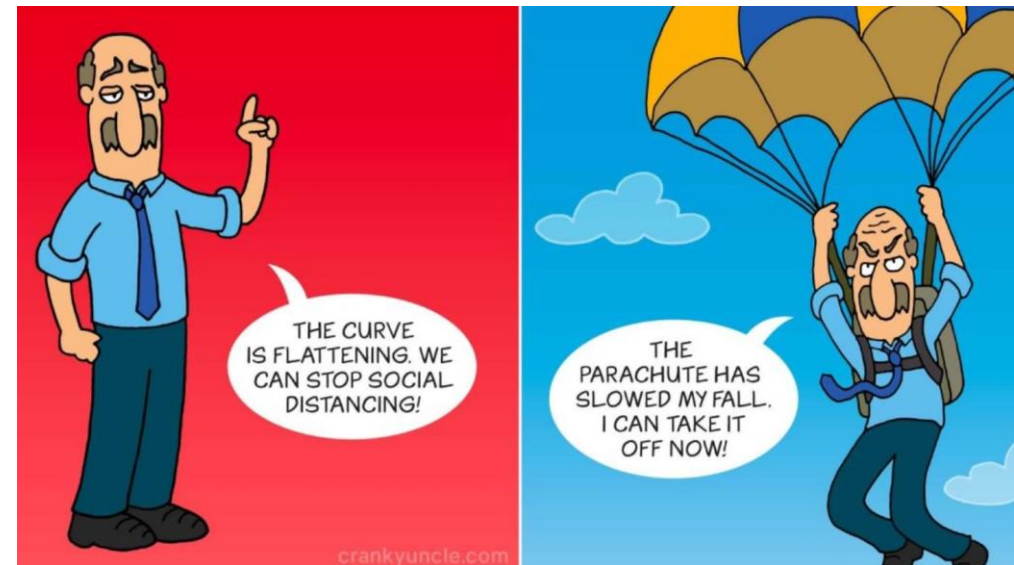
Prevention vs Cure

PARAATHEIDSPARADOX

Als je investeert in preventie en met succes ziekte voorkomt, zal de noodzaak voor preventie weinig gevoeld worden en de bereidheid tot investeren laag zijn.

Als je *niet* investeert in preventie en ziekte toeneemt en zichtbaarder is, dan zal de noodzaak voor preventie wel gevoeld worden en de bereidheid tot investeren hoger zijn.

BATEN VAN PREVENTIE BUITEN DE ZORG

Gezond kind zijn gaat vaak gepaard met:

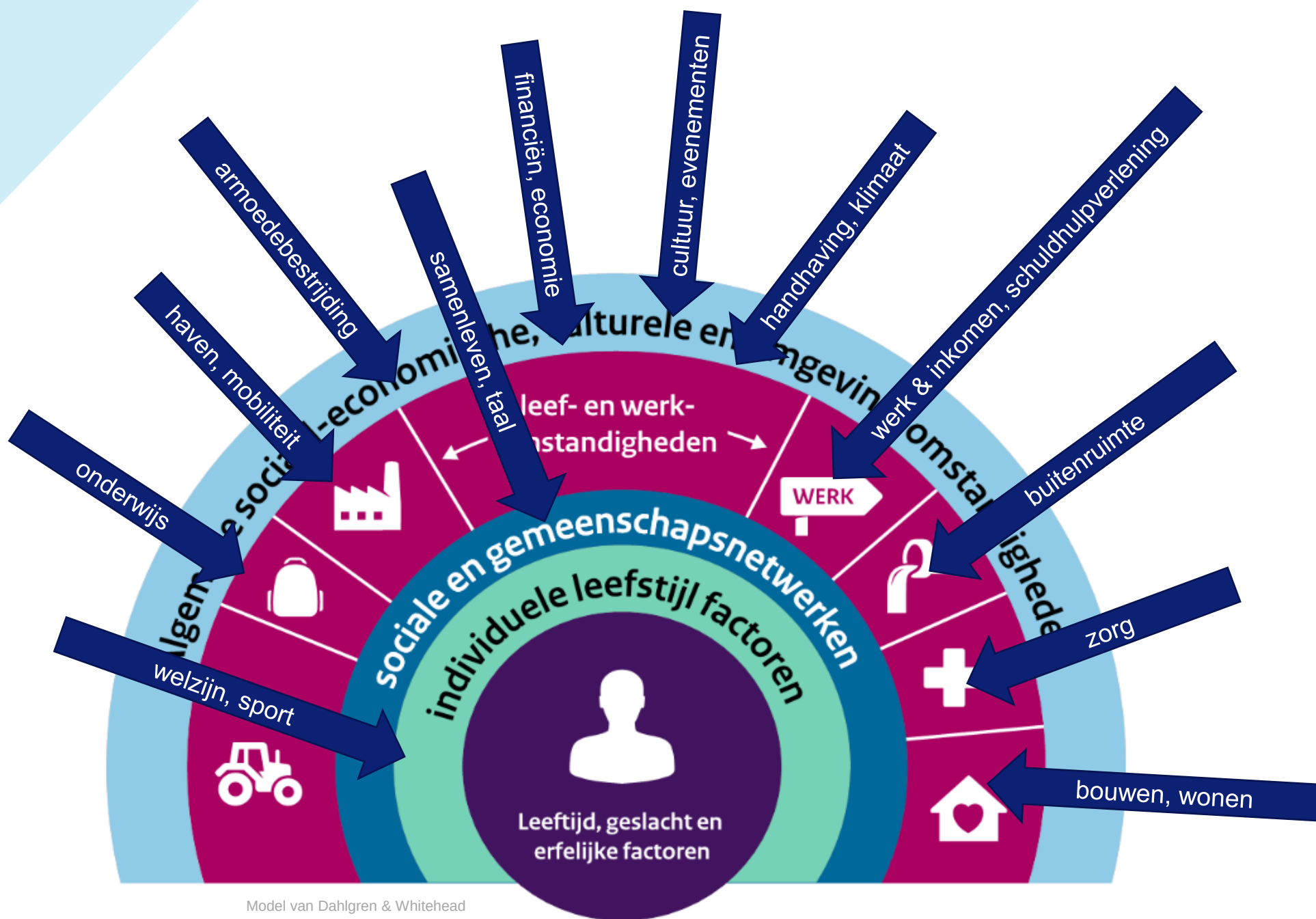
betere schoolprestaties

Goede gezondheid gaat vaak gepaard met:

meer kans op werk,
hogere productiviteit,
minder verzuim

Gezond ouder worden gaat vaak gepaard met:

meer mantelzorg,
meer vrijwilligerswerk

Model van Dahlgren & Whitehead

Gezondheid is
maatschappelijk
bepaald

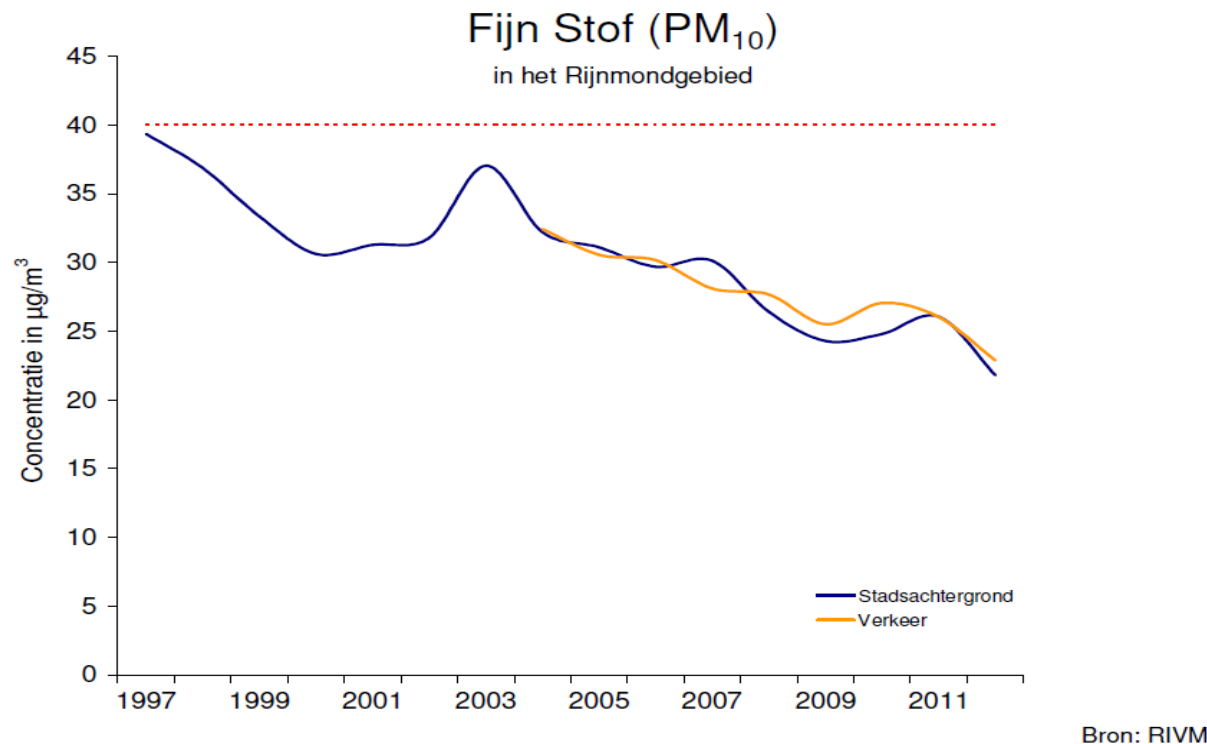
Beleid vaak
nog in silos

DOMEINOVERSTIJGENDE AANPAK

Collectieve impact

- Stevige sociale basis
- Gezonde en duurzame leefomgeving
- Denk vanuit het systeem!
  - Brede invloed en brede baten

SUCCESSEN IN ROTTERDAM

figuur 6 Trend PM₁₀ jaargemiddelde op station Rotterdam Schiedamsevest (stadsachtergrond) en verkeersbelaste stations⁶.

Levensverwachting van Rotterdammers
in 25 jaar met ongeveer 5 jaar gestegen

Veelheid aan milieuverbeterende
maatregelen over domeinen heen

Luchtverontreiniging:

- 1 jaar winst in levensverwachting in
de afgelopen 25 jaar

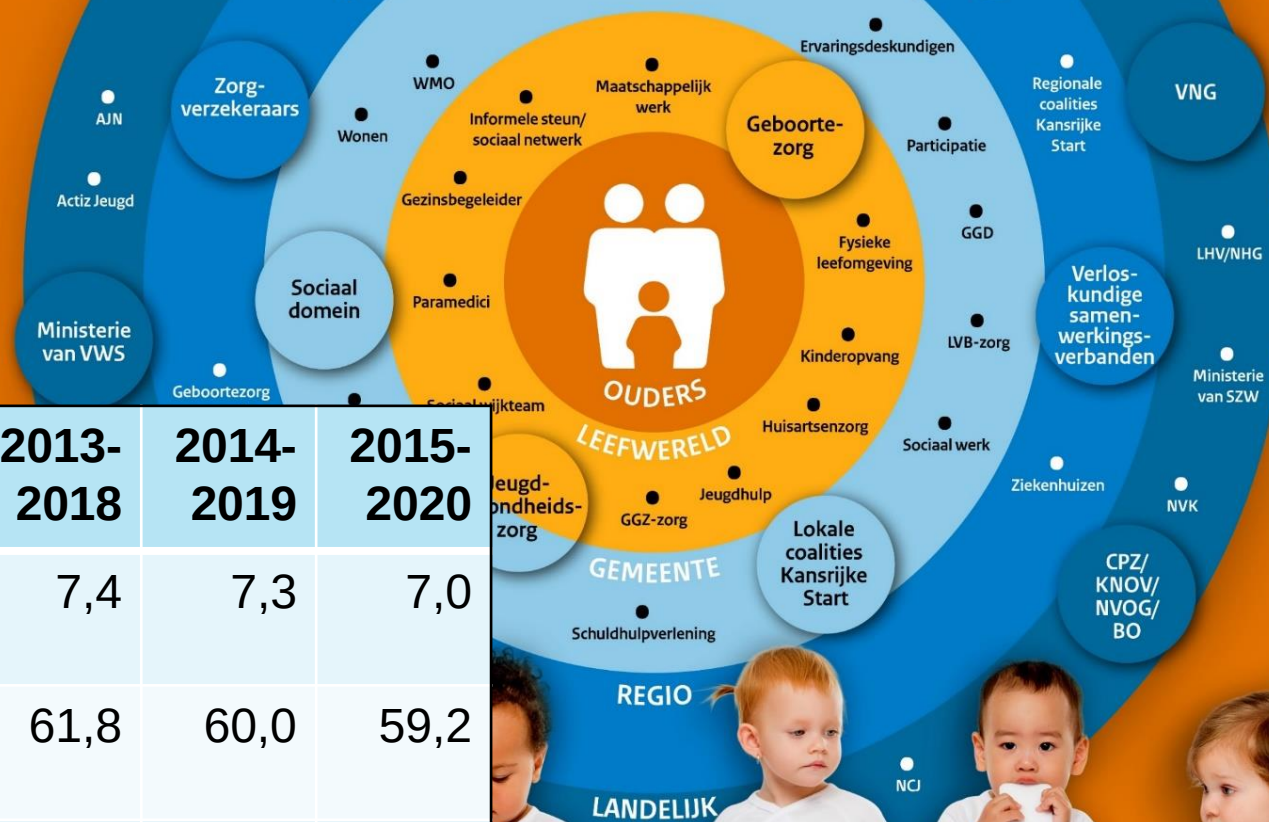
SUCCESSEN IN ROTTERDAM

Geboorte-uitkomsten Rotterdam

Aantal kinderen per 1000 geboortes

Kansrijke Start

Ecosysteem 1^e 1000 dagen

	2010-2015	2011-2016	2012-2017	2013-2018	2014-2019	2015-2020
Perinatale sterfte	8,2	7,6	7,6	7,4	7,3	7,0
Vroeggeboorte	67,0	63,9	62,5	61,8	60,0	59,2
Laag geboortegewicht	144,0	143,7	143,5	142,7	141,6	139,3

Bron: Voortgangsrapportage Stevige Start 2022

DE KERNBOODSCHAP

1

Om effectief preventiebeleid te ontwikkelen is het cruciaal om verder te kijken dan alleen het individu en de volksgezondheid centraal te stellen.

2

Effectieve preventie levert stille maar grote overwinningen voor de maatschappij.

3

Effectief preventiebeleid vraagt om een duurzame domeinoverstijgende aanpak: samen hebben we invloed en samen hebben we profijt.

Dr. Mariëlle Beenackers
Universitair docent Erasmus MC
Programmaleider CEPHIR

CEPHIR

www.cephir.nl

www.publichealthrotterdam.com

m.beenackers@erasmusmc.nl

